

הַיָּמִים. זֶהוּ שִׁפְתוֹב (שמות כ) וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בִּרְךָ ה' אֶת יוֹם הַשְּׁבִת. מִי זֶה יוֹם הַשְּׁבִת? הִנֵּה אוֹמֵר, זֶה הַצְּדִיק.

אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אַתֶּם חִלַּלְתֶּם אֶת הַשְּׁבִת הַזֹּאת שֶׁאֲנִי גֹזְרֵתִי שִׁיְהִי מִלְּךָ עַל כָּל שְׂאֵר הַיָּמִים, וְאַתֶּם עֲשִׂיתֶם אוֹתוֹ עֶבֶד עֲבָדִים - אַף אַתֶּם תִּסְבְּלוּ אוֹתָהּ עֲבוּדָה קָשָׁה.

(בא וראה כמה שנים ישב אותו צדיק, שלא ראה את אביו ועשרים ושנים שנה. הרי הם ישבו במצרים עשרים ושנים שנה, לכל שבט מאותם עשרת השבטים שמכרו אותו. לפי החשבון היו מאתיים ועשרים שנה לכלם, תוריד מהם עשר שנים שגבו להם בית דין שלמעלה בשביל עשרה שבטים קדושים שפיתו שם במצרים, נשארו מאתיים ועשרה יום שכתוב (בראשית מב) רד"ו שמה.)

אָמַר לָהֶם יַעֲקֹב, בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, רְדוּ לַגְּלוּת, וְנִכְפוּ אוֹתָם הַחֲטָאִים וְלֹא יִחָרַב הָעוֹלָם בְּרָעַב, שֶׁהָרִי אֵין בְּכֶם מִי שִׁזְיוֹן אֶתְכֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, פָּרַט עַל יָדֵי אוֹתוֹ הַצְּדִיק שִׁמְכַרְתֶּם. זֶהוּ שִׁפְתוֹב (תהלים קמה טז) פוֹתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן. עַל יָדֵי מִי? עַל יָדֵי "כָּל" חֲזַר וּפְרַשׁ מִי הַכָּל הַזֶּה -

צְדִיק. זֶהוּ שִׁפְתוֹב צְדִיק ה' וְגו'. וְכִכּוֹן זֶה לְמַטָּה, עַל יָדֵי הַצְּדִיק הַזֶּה, הַיְתָה לוֹ לְעוֹלָם הַצֵּלָה בְּאוֹתָן שֶׁבַע שָׁנוֹת רָעַב. וְעַל שִׁמְנָעוּ בְּרֻכּוֹת מִשְׁבַּע הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, הַתְּעוֹרְרוּ דְרָגוֹת אַחֲרוֹת שֶׁל הַצַּד הָאֲחֵר עֲלֵיהֶם בְּחֲטָאֵיהֶם.

בֵּינָן שִׁירָד יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם לְמִצְרַיִם, הוּא וְכָל אוֹתָם הַשְּׁבִטִים, וְרָאוּ הָעוֹלָם הַתְּחַתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, שֶׁעַל יָדֵי אוֹתוֹ הַצְּדִיק נִזְוֶן הָעוֹלָם, זֶהוּ שִׁפְתוֹב (בראשית מב) הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל עִם הָאָרֶץ. הוּא הַמְּשַׁבֵּיר - מֶה זֶה מְשַׁבֵּיר? אֵלָּא מוֹשֶׁה הוּא בְּרֵאשׁוֹנָה מִן

בְּרַכָּאן, לְבְרַכָּא פֶּל שְׂאֵר יוֹמִין. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (שמות כ יא) וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בִּרְךָ ה' אֶת יוֹם הַשְּׁבִת. מֵאַן יוֹם הַשְּׁבִת, הָיִי אִימָא דָּא צְדִיק.

אָמַר לוֹן קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַתּוֹן חִלַּלְתוּן לְהַאי שְׁבִת, דְּאַנָּא גְזַרְנָא דִּיהָא מִלְּךָ עַל פֶּל שְׂאֵר יוֹמִין, וְאַתּוֹן עֲבַדְתוּן יְתִיָּה עֶבֶד עֲבָדִין, אוֹף אַתּוֹן תִּסְבְּלוּן הַהוּא עֲבוּדָה קָשָׁא. (תא חו, כמה שנים נתיב ההוא צדיק, ולא הוא לאבוהי, כ"ב שנים. הא אנון ותבו במצרים כ"ב שנים, לכל שבטא מאינון עשר שבטין דנבינו ליה. לפום חושפנא הוון מאתן ועשרים שנים לכלהו, דל מינייהו עשר שנים הנביתו לון בי דינא דלעילא, בגין עשר שבטין קדושיין דמיתו תמן במצרים, אשתארו מאתן ועשר, הדא הוא דכתיב, רד"ו שמה.)

אָמַר לוֹן יַעֲקֹב, בְּבָעוּ מִיַּנְיִכּוּ, חוֹתוּ לַגְּלוּתָא, וְנִכְתּוּ אִינוֹן חוֹבִין וְלֹא יִתְחַרַב עַלְמָא בְּכַפְנָא, דִּיהָא לִית בְּכוּ מֵאַן דִּיזוֹן לְכוּ קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בַּר עַל יְדָא דִּיהוּא צְדִיק דִּזְבִּינְתוּן. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים קמה טז) פוֹתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן. עַל יָדֵי דְמֵאַן, עַל יְדָא דְכ"ל. הֲדָר פְּרִישׁ מֵאַן הָאִי פֶּל, צְדִיק, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, צְדִיק ה' וְגו'.

וּבְגוֹוְנָא דָּא לְתַתָּא, עַל יְדָא דִּיהָא צְדִיק, הִנֵּה לִיָּה לְעַלְמָא שְׁזִיבוּתָא, בְּאִינוֹן שְׁבַע שְׁנֵי כַפְנָא. וְעַל דְּמִנְעוּ בְּרַכָּאן מִשְׁבַּע דְּרָגִין עֵילְאִין, אִיתְעָרוּ דְּרָגִין דְּסִטְרָא אַחְרָא עֲלֵייהוּ בְּחוֹבֵייהוּ.

בֵּינָן דְּנַחַת יַעֲקֹב שְׁלִימָא לְמִצְרַיִם, הוּא וְכָל אִינוֹן שְׁבִטִין, וְחִמוּ עַלְמָא תַתָּאָה כְּגוֹוְנָא דְּעַלְמָא עֵילְאָה, דְּעַל יְדָא דִּיהוּא צְדִיק מִיַּתְּזוֹן עַלְמָא, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ.

הוּא הַמְּשַׁבֵּיר, מֵאִי מְשַׁבֵּיר. אֵלָּא שׁוֹבֵר הוּא בְּקִדְמִיתָא מְעַלְמָא עֵילְאָה. פְּדְכְּתִיב, (שם)

העולם העליון, כפתיב עיני כל אליך ישברו, ואחר כך משביר לעולם התחתון.

ומנין לנו שיוסף נקרא כל? שפתיב (מלכים-א ה) וכלכל ודרדע. ולמדנו, כלכל זה יוסף, שפתיב וכלכל, וכתוב (בראשית מט) משם רעה אכן ישראל.

ובשראה יעקב השלם כל זה, וראה כל אותן שבע שנים עליונות שהסכימו שיהיה רעב בעולם על החטא שגרמו בניו, שמכרו את הצדיק הקדוש הזה ולהוציאו ממקומו, אז התפלל לקדוש ברוך הוא, והסיר מהם חמש שנים.

מה הטעם חמש שנים? אלא בא וראה, סוד הדבר כך הוא, באותם ימים עליונים הוא אוהז בחמישי, שפך הוא ממטה למעלה. אבל באותם השנים שעליו, שאוהזים בהם אבותיו, לא הגה לו רשות לבטל דבר, ועד חלקו בהם בטל הגזרה, ולא יותר.

וגם יוסף הצדיק עשה כך. זהו שפתיב (בראשית מז) ומקצה אהיו לקח חמשה אנשים ויציגם לפני פרעה. מי אלו? חמשה הם שלא שונא להם. זהו שפתיב והוא נער את בני בלהה וגו'. אמר, פדאי אתם הזכאים לעמד בפרעה זו שפרצו אחיכם. לפני פרעה, מי הפרעה? זה הדין העליון שעומד להפרע מחטאי העולם.

ובשנשברו אותם הימים שנגזר עליהם לשבת בגלות, אזי הקדוש ברוך הוא התעורר ברחמים רבים עליהם, ובדין על אותם שהשתעבדו בהם, והוציא אותם משם.

ביון שהגיעו למרה, עמדה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא ואמרה: ואיך יצאו ישראל מן

עיני כל אליך ישברו. ובתר משביר לעלמא תתאה.

ומנא לן דיוסף אקרי כל. דכתיב (מ"א ה יא) וכלכל ודרדע. ותאנא, כלכל זה יוסף, דכתיב (בראשית מט כד) וכלכל, וכתוב משם רעה אכן ישראל.

וכד חמא יעקב שלימא כל דא, וחמא כל אינון שבע שנין עילאין, דאסתכמו למיהוי כפנא בעלמא, על חובא דגרמו בנוי, לזבנא להאי זפאה קדישא, ולאפקא ליה מאתריה. פדין צלי לקודשא בריך הוא, ואעדי מנהון חמש שנין.

מאי טעמא חמש שנין, אלא תא חזי, רזא דמלתא הכי הוא, באינון יומין עילאין, איהו אחיד בחמשאה, דהכי הוא מתתא לעילא. אבל באינון תרין דעליה, דאחדין בהו אבהתוי, לא הגה ליה רשותא לבטלא מידי, ועד חולקיה באינון בטל גזירה, ולא יתיר.

ויוסף הצדיק נמי עביד הכי, הדא הוא דכתיב, (בראשית מז ב) ומקצה אהיו לקח חמשה

אנשים ויציגם לפני פרעה. מאן אינון, חמשה אינון דלא סני ליה, הדא הוא דכתיב והוא נער את בני בלהה וגו'. אמר פדאי אתון זפאין, למיקם בהאי פרעה דפרצו אחיכון. לפני פרעה, מאן פרעה, דא דינא עילאה, דקיימא לאתפרעא מחובי עלמא.

וכד אשתלימו אינון יומין דאתגזר עלייהו למיתב בגלותא, פדין קודשא בריך הוא איתער ברחמוהי סגיאין עלייהו, ובדינא על אינון דאשתעבדו בהו, ואפיק לון מתמן.

ביון דמטוי למרה, קמת מדת דינא קמי קודשא בריך הוא, ואמר, ואיך יפקון ישראל מגלותא, והא כתיב באורייתא דטמירא תרי

הגלות, והרי כתוב בתורה שהיתה נסתרת אלפים שנה לפני שנברא העולם, שעל אחד פי שבעה על חטאם יש להם לסבל, משום אותה הפרצה הגדולה שפרצו וחסאו באותו צדיק קדוש.

אמר לה הקדוש ברוך הוא: כף הוא הדין! אבל בתורה הקדושה יש לי מתנה טובה ושבת שמה, וכשהם שומרים אותה, היא עומדת באותו מקום לסגר אותה הפרצה שפרצו, שאותו הצדיק השביעי אחוזו בה, וכדאי הוא לכפר על אותו החטא.

זהו שכתוב (שמות טו) ויצעק אל ה'. מי ויצעק? זו מדת הדין שעמדה וצרכה לפניו. ויורה ה' עץ - זו התורה. זהו שכתוב (משלי א) עץ חיים היא למחזיקים בה. וישלף אל המים - מי הם המים? המים הזדונים שקמו להפרע מהם, ואז וימתקו המים, שנמתקו ודאי, שהרי ראו את הרפואה הגדולה לאותו החטא.

ומנין לנו שבמרה נצטוו? שכתוב (דברים ה) שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוה ה' אלהיך. ואמר מר, כאשר צוה - במרה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: אם אתם שומרים את השביעי העליון הזה, אין רשות למדת הדין לקטרג עליכם. זהו שכתוב (שמות טו) שם שם לו חק ומשפט. ועל פן שנינו, יכולה היא שבת שתרחם עלינו, ויקבצנו קודשא בריך הוא מן גלותינו, ואלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן, מיד נגאלים.

בא וראה, כשגרמו החטאים, והשבת הזו לא נשמרה פראוי, כמו שמצאנו שהזהיר אותם

אלפי שנין מקמי דאתברי עלמא, דעל חד שבעה על חוביהון אית להון למיסבל, בגין ההוא פרצה רבתא דפרצו וחסו בההוא זכאה קדישא.

אמר ליה הקדוש ברוך הוא הכי הוא דינא, מיהו באורייתא קדישתא, אית לי מתנה טובה, ושבת שמה, וכד אינון נטרין לה, איהו קיימא בההוא אתר, לסגרא ההיא פרצה דפרצו. דההוא צדיקא שביעאה בה אחיד, וכדאי היא לכפרא על ההוא חובא.

הדא הוא דכתיב, (שמות טו כה) ויצעק אל ה'. מאן ויצעק, דא מדת דינא, דקיימא וצווחא קמיה. ויורה ה' עץ, דא אורייתא, הדא הוא דכתיב, (משלי א יח) עץ חיים היא למחזיקים בה. וישלף אל המים, מאן אינון מים, מים הזדונים דקמו לאתפרעא מינייהו, וכדין וימתקו המים, אבסימו ודאי, דהא חזו אסוותא רבתא לההוא חובא.

ומנא לן דבמרה אתפקדו. דכתיב (דברים ה יב) שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוה ה' אלהיך, ואמר מר, כאשר צוה, במרה. אמר לון קודשא בריך הוא, אי אתון נטרין להאי שביעאה עילאה, לית רשו למדת דינא לקטרגא בכו. הדא הוא דכתיב, (שמות טו כה) שם שם לו חק ומשפט.

ועל דא תנינן, יכולה היא שבת שתרחם עלינו, ויקבצנו קודשא בריך הוא מן גלותינו, ואלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן, מיד נגאלים.

תא חזי, פד גרמו חובין, והאי שבת לא אתנטיר פדקא חזי, פדאשפחן דאזהר לון נביאה עילאה, הדא הוא דכתיב, (ירמיה יז כא)

פה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תשאו משא ביום השבת והבאתם